

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26929,Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Deportacje-Polakow-z-sowieckiej-Bialorusi-i-L.html>
28.02.2026, 21:54

Strona znajduje się w archiwum.

Miedzynarodowa konferencja naukowa „Deportacje Polaków z sowieckiej Białorusi i Litwy po drugiej wojnie światowej” – Białystok, 24 kwietnia 2012

24.04.2012

Kilkadziesiąt osób, w tym spora grupa dziennikarzy, przysłuchiwało się obradom podczas międzynarodowej konferencji naukowej „Deportacje Polaków z sowieckiej Białorusi i Litwy po drugiej wojnie światowej”. Największe zainteresowanie wzbudziły referaty historyków z Białorusi, którzy od kilku lat prowadzą unikalne badania na ten temat. Doc. Igor Kuzniecowa z Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku scharakteryzował struktury, formy i metody działalności sowieckich organów bezpieczeństwa w przygotowaniu oraz realizacji deportacji, a także zanalizował proces uwolnienia deportowanych oraz problemy repatriacji i rehabilitacji. Z kolei doc. Anatolij Wielikij (Białoruski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. Tanka w Mińsku) omówił kartoteki represjonowanych przechowywane w Narodowym Archiwum Republiki Białoruś w Mińsku, stanowiące jedno z najważniejszych źródeł do tematyki powojennych deportacji. Wątek deportacji Polaków z sowieckiej Białorusi i Litwy w latach 1951–1952 jest niemal nieznany polskiej historiografii. W okresie tym deportowano w głąb ZSRS kilka tysięcy Polaków. Część z nich po 1956 r. zdołała repatriować się do Polski. W dyskusji poruszono też problem narodowości osób deportowanych.

PROGRAM

1. Doc. Igor Kuzniecowa, *Realizacja przez NKWD–MGB–MWD Białoruskiej SSR deportacji ludności z terytorium Zachodniej Białorusi (1944–1952)*
2. Doc. Anatolij Wielikij, *Wykorzystanie kartotek represjonowanych z Narodowego Archiwum Republiki Białoruś jako źródła do historii deportacji polskiej ludności z zachodnich obwodów BSSR w latach 1951–1952*
3. Dr Jerzy Grzybowski, *Deportacja byłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie z BSRS na Syberię w 1951 r.*
4. Dr Vitalija Stravinskiene, *Deportacje sowieckie Polaków z Litwy (1945–1952)*
5. Ks. dr Tadeusz Krahel, *Zsyłki kapłanów z archidiecezji wileńskiej po drugiej wojnie światowej (1944–1952)*
6. Dr Marcin Zwolski, *Deportacje z powojennego terytorium Polski (1944–1945)*

Noty o autorach i referatach:

Doc. Igor Kuzniecowa (Białoruski Uniwersytet Państwowy w Mińsku) charakteryzuje struktury, formy i metody działalności organów i wojsk NKWD, MGB, MWD BSSR w przygotowaniu oraz realizacji deportacji. Zwraca także uwagę na geografie i specyfikę rozmieszczenia przesiedleńców na terytorium zachodniej Syberii: analizuje proces uwolnienia deportowanych oraz problemy repatriacji i rehabilitacji.

Doc. Anatolij Wielikij (Białoruski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. Tanka w Mińsku) omawia kartoteki represjonowanych przechowywane w NARB w Mińsku stanowiące jedno z najważniejszych źródeł do historii deportacji polskiej ludności z zachodnich obwodów Białorusi na początku lat pięćdziesiątych. Na ich podstawie można ustalić dane biograficzne: płeć, wiek, pochodzenie społeczne, wykształcenie, paragraf na podstawie którego byli skazani, wysokość wyroku i miejsce zesłania. Kartoteki te obecnie nie są dostępne dla badaczy.

Dr Jerzy Grzybowski (Uniwersytet Warszawski) wskazuje, iż władze sowieckie zachęcające b. żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych do powrotu do rodzinnych miejscowości, po przyjeździe traktowały ich jako element antysowiecki (41 z nich w latach 1948-1951 zostało skazanych na kary więzienia). 1 kwietnia 1951 r. deportowano z BSRS na Syberię 888 „andersowców” (w tym 199 Polaków) z członkami rodzin (razem 4520 osób). Po rozpoczęciu zwolnień do Polski wyjechało w 2. połowie lat 50. co najmniej 379 z nich z rodzinami.

Dr Vitalija Stravinskiene (Instytut Historii Litwy w Wilnie) w swoim referacie zbiera dane dotyczące liczby Polaków deportowanych z sowieckiej Litwy, wskazuje na związek pomiędzy deportacjami a przesiedleniami do Polski w latach 1944-1947 oraz analizuje problemy związane z powrotem Polaków z Syberii do Litwy.

Ks. dr Tadeusz Krahel (Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku) przedstawia informacje na temat deportowanych księży oraz omawia poprzedzające zsyłki do łagrów długotrwałe uwięzienia i ciężkie śledztwa, jak również doświadczenia księży, którzy przez wiele lat byli ukrywani przez parafian. Po 1952 r. tylko nieliczni kapłani pozostawali nadal na swoich placówkach.

Dr Marcin Zwolski (Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Białymstoku) koncentruje się na charakterystyce dwóch kategorii osób objętych deportacjami z ziem polskich leżących na zachód od tzw. linii Curzona: 1) internowanych żołnierzy podziemia i przedstawicieli administracji cywilnej Polskiego Państwa Podziemnego; 2) „jeńców cywilnych” – Polaków wpisanych na volkslistę (traktowanych jako Niemcy), czyli głównie ludność autochtoniczną Pomorza i Śląska. W pierwszym przypadku o deportacji zdecydowały względy polityczno-militarne, a w drugim ekonomiczne. Z powodu niekompletności dostępnych materiałów trudno jest podać dokładne dane dotyczące liczby represjonowanych oraz ich narodowości.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

DEPORTACJE
POLAKÓW
Z SOWIECKIEJ
BIAŁORUSI
I LITWY
PO DRUGIEJ
WOJNIE
ŚWIATOWEJ

Konferencja naukowa
w 60. rocznicę
ostatniej wywózki





O historii deportacji Polaków na Syberię i do Kazachstanu mówił Radosław Peterman, dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku



Doc. Anatolij Wielikij przybliżył możliwości wykorzystania kartotek represjonowanych z Narodowego Archiwum Republiki Białoruś jako źródła do historii powojennych deportacji Polaków

Pliki do pobrania

[Zaproszenie z programem konferencji \(pdf, 1.2 MB\)](#)